

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การสร้างรูปแบบสำหรับใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ในการนำเสนอสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจะขอแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการสรุปผลการศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา และช่วงที่ 2 เป็นการสรุปผลการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาฯ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 54.67 ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 77.57 ส่วนใหญ่ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 95.32 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 87.85 ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งในระดับรองผู้อำนวยการ จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 58.41 และสังกัดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักคุณธรรมจริยธรรม 2) หลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 3) กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 4) ขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผลการศึกษาโดยภาพรวมมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักคุณธรรมจริยธรรมโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน คือ 1) คุณธรรมจริยธรรม 2) จรรยาบรรณวิชาชีพ และ 3) มาตรฐานวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเกี่ยวกับระดับของหลักคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ คุณธรรมจริยธรรมด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรมด้านมาตรฐานวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม

2. ผลการศึกษาระดับความเหมาะสมเกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความเหมาะสมของหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ ดังนี้ ด้านการยกย่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และด้านการจัดโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังต่อไปนี้

3. ผลการศึกษาระดับความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดย 3 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนามาตรฐานอันเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้เกิดการยอมรับในสังคม รองลงมาคือ การยกย่องและให้รางวัลแก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประพฤติปฏิบัติตนที่ดีงาม และจัดให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมสำหรับการกำหนดทิศทางของความประพฤติที่เหมาะสมกับวิชาชีพ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่จะใช้เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมและสะท้อนถึงความดีงาม

4. ผลการศึกษาระดับความเหมาะสมของขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2) ระหว่างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และ 3) หลังการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า ระดับความเหมาะสมของขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยลำดับตามลำดับได้ดังนี้ ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาคือ หลังการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และระหว่างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักคุณธรรมจริยธรรมเห็นว่าควรนำเสนอหลักคุณธรรมจริยธรรมในทางศาสนาเป็นแนวปฏิบัติให้ชัดเจน (ความถี่ = 14) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเห็นว่าควรนำเสนอหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นบุคลากรทางการศึกษา (ความถี่ = 18) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเห็นว่าควรมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปประพฤติปฏิบัติ (ความถี่ = 9) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเห็นว่าก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้เข้าใจถึงแนวทางการพัฒนามาตรฐาน (ความถี่ = 13) และข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติมเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ความถี่ = 21)

ส่วนที่ 2 สรุปผลการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 82.35 ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 ส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 70.59 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 47.05 และส่วนใหญ่สถานะของผู้ตอบแบบประเมินผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผลการศึกษาโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

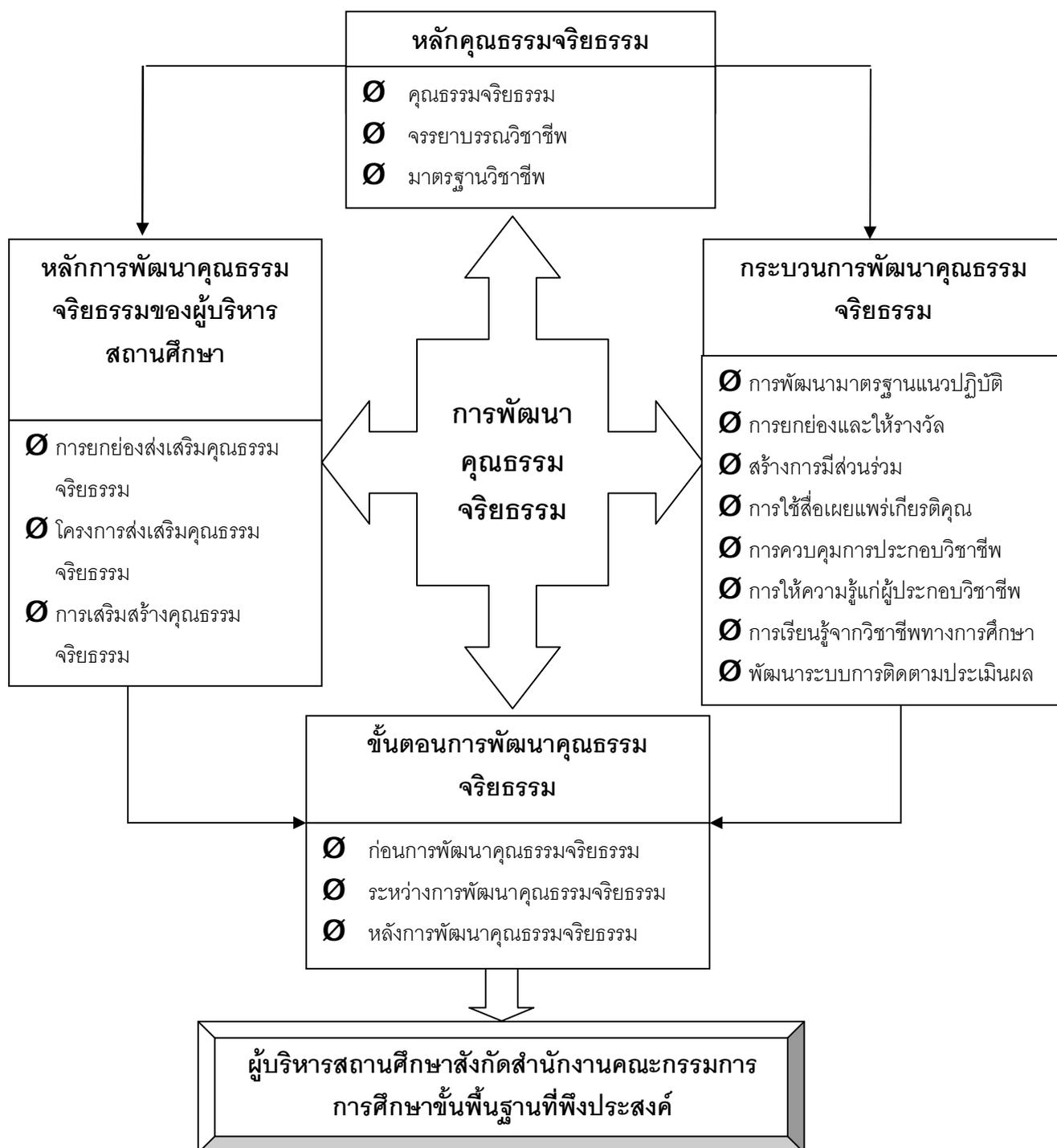
1. ผลการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการปรับประยุกต์ใช้รูปแบบ ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ด้านความเหมาะสมของร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถนำเสนอได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความเหมาะสมของร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายและผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจน รองลงมาเห็นว่าโดยภาพรวมรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม และร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ได้ออกแบบมานั้นมีพื้นฐานจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวิจัยรองรับ ทำให้รูปแบบมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่น่าเสนอสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ เรียงตามลำดับดังนี้ องค์ประกอบด้านขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาองค์ประกอบด้านหลักคุณธรรมจริยธรรม และองค์ประกอบด้านหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบด้านกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 ผลการศึกษาการปรับประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมในการนำไปปรับประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เห็นว่าร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม รองลงมาเห็นว่าร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษานำไปปรับใช้ได้ และร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเหมาะกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ต้องให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เห็นว่าร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพประกอบ 6 รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 ผลการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปรับประยุกต์ใช้รูปแบบ พบว่า การปรับประยุกต์ใช้รูปแบบโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เห็นว่าร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม รองลงมาเห็นว่าร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษานำไปปรับใช้ได้ และร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ต้องให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเห็นว่าร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กันได้ชัดเจน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เสนอการอภิปรายผลจากการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์หลักคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน คือ 1) คุณธรรมจริยธรรม 2) จรรยาบรรณวิชาชีพ และ 3) มาตรฐานวิชาชีพ โดยผลการศึกษาพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะหลักคุณธรรมจริยธรรมได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ในอดีตว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันกระแสของการยึดมั่นในหลักการทางคุณธรรมจริยธรรมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะจากกระแสของปัญหาในทางสังคมยุคปัจจุบันที่ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่มีความบกพร่องโดยเฉพาะการบกพร่องทางด้านคุณธรรมจริยธรรม สังคมโดยทั่วไปจึงให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นเพราะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรรวมถึงพัฒนาตนเองของบุคลากรด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวอลเตอร์และเอเวอร์เรตต์ (Walter; & Everett) ที่ได้จำแนกขอบเขตของคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักของจริยศาสตร์ไว้ 8 ประการ คือ 1) คุณค่าทางร่างกาย หมายถึง สิ่งที่มีความหมายมีคุณประโยชน์ต่อร่างกายต่อการพัฒนาสุขภาพ

อนามัยโดยตรง 2) คุณค่าทางจิตใจ หมายถึง การมีประโยชน์ต่อจิตใจ ความรู้สึกที่ดี มีความสงบสุข ผ่อนคลายความตึงเครียด ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ 3) คุณค่าทางสังคม หมายถึง สิ่งที่มีความหมาย มีคุณประโยชน์ต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลต่อบุคคล กลุ่มคนต่อกับกลุ่มคน 4) คุณค่าทางปัญญา หมายถึง สิ่งที่มีความหมาย มีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความรู้ ความคิดความเข้าใจ ประเทืองสติปัญญาและสมอง 5) คุณค่าทางลักษณะนิสัย หมายถึง สิ่งที่มีความหมายมีคุณประโยชน์ต่อการเสริมสร้างลักษณะนิสัย แบบอย่างความประพฤติเป็นที่ยอมรับกันในสังคม 6) คุณค่าทางศาสนา หมายถึง สิ่งที่มีความหมายมีคุณประโยชน์ต่อแบบแผนความประพฤติที่นำไปสู่การสร้างศรัทธาก่อให้เกิดกำลังใจ ความเชื่อมั่น ความนับถือ หรือความเลื่อมใส 7) คุณค่าทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์ต่อการนำมาซึ่งรายได้ การหมุนเวียนซึ่งสินค้าและเงินตรา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกัน ทำให้เกิดอาชีพ มีผลผลิตนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และ 8) คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่มีความหมายมีคุณประโยชน์ต่อ ความรู้สึก ความสบายตา สบายใจ ความเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายได้ทางหนึ่ง

1.2 ผลการศึกษาระดับความเหมาะสมของหลักการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ระดับความเหมาะสมของหลักการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเหมาะสมของหลักการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการยกย่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพราะการยกย่องเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ดีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่จึงควรมีการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นหลักการพื้นฐานตามแนวคิดของ รัตนา กาญจนพันธุ์ (2552: 114-115) คือ 1) จริยธรรมเป็นมาตรฐานของความสัมพันธ์ระหว่างตนและผู้อื่นรวมทั้งสิ่งอื่น และระหว่างตนกับคุณธรรมที่มีอยู่ในตน เช่นนี้ มาตรฐานของความสัมพันธ์จึงต้องเป็นมาตรฐานของคุณธรรมและจริยธรรมที่ตนและผู้อื่นยอมรับร่วมกัน โดยมีคุณธรรมที่มีอยู่ในตนเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้รวมทั้งความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม กับธรรมชาติ และกับธรรมชาติที่สูงขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดสติปัญญา สามารถช่วยให้มีจริยธรรมที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป 2) พฤติกรรมที่เป็นจริยธรรมอาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม แต่คุณธรรมที่เป็นคุณลักษณะในจิตใจจะต้องยืนหยัดมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง 3) ปกตินมนุษย์จะเรียนรู้เพื่อให้เกิดจริยธรรมอย่างหลากหลายกว้างขวาง ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ เป็นต้น 4) แบบอย่างที่ดีสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมได้ดีกว่าการอบรมสั่งสอนหรือการสั่งให้ทำ การกระทำใดๆ ที่ลบล้างคำสั่งสอนของตนเองเป็นอุปสรรคมากต่อการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรม 5) การศึกษาค้นคว้าของเพียเจท์

และโคห์ลเบิร์ก (Piaget; & Kohlberg) แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมตามอายุไว้อย่าง น่าสนใจ ช่วยให้เราสามารถใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้สอดคล้อง กับธรรมชาติของมนุษย์มากขึ้น ได้แก่ พัฒนาการจากการเชื่อมั่นในหลักความเชื่อทางคุณธรรม จริยธรรมรวมถึงคำสอนและทำตามโดยไม่ได้แย้ง มีความเข้าใจโดยใช้ความคิดมากขึ้น การตามใจ ตนเองใช้เหตุผลส่วนตัวโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม การเห็นคุณค่าและการกระทำตาม ความคาดหวังของสังคม มีค่านิยมและคุณธรรมประจำใจไปจนถึงสามารถกำหนดพฤติกรรมที่ดีจาก ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง เป็นต้น 6) การให้รางวัลและการลงโทษอันเนื่องมาจากพฤติกรรม หาก ทำอย่างเหมาะสมจะช่วยให้เกิดลักษณะทางจิตที่เป็นคุณ เรียกว่า "ความเชื่ออำนาจในตน" หมายถึง ความเชื่อว่าตนสามารถบันดาลให้เกิดผลดีหรือชั่วได้จากการกระทำของตน เป็นการส่งเสริมให้เกิด คุณธรรมจริยธรรมในทางที่เป็นผลดีต่อตนเองและสังคม 7) การช่วยให้เข้าใจจากประสบการณ์และ ความคิดซึ่งมุ่งหรือมองให้เห็นอนาคตที่ดีมากกว่าผลหรือความพอใจในปัจจุบัน และการบังคับตนเอง ควบคุมตนเองให้ได้มากกว่าการควบคุมบังคับจากภายนอก จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้าง เสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับตนเอง 8) รูปแบบของการอบรมพัฒนา จะมีผลต่อการเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมมาก ซึ่งแม้การวิจัยจะพบว่ารูปแบบการสนับสนุนให้กำลังใจ สนับสนุนให้แสดง ความคิดเห็น สนับสนุนให้ทำความดีการใช้เหตุผล ซึ่งกระตุ้นให้รู้จักใช้เหตุผล ใคร่ครวญพิจารณา ก่อน ตัดสินใจจะช่วยให้มีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าการควบคุม และ 9) การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเข้มแข็ง ยิ่งขึ้นให้กับสถานศึกษา

1.3 ผลการศึกษาระดับความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดย ภาวธรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความเหมาะสมของ กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ โดยลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนามาตรฐานอันเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้เกิดการยอมรับในสังคม เพราะ ผู้บริหารหรือครูผู้สอนมีอิทธิพลต่อความเชื่อและความศรัทธาในฐานะที่เป็นผู้สอนบุคคลอื่นจึงต้อง ได้รับการยอมรับทั้งในส่วนของพฤติกรรม และความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะพฤติกรรมทางด้าน คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นมาตรฐานการปฏิบัติหรือเป็นจรรยาบรรณที่พึงปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ปราชญา กล้าผจญ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง จริยธรรมและครูสอนสังคมศึกษาระดับ มัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ครูอาจารย์ตระหนักว่าสิ่งที่ครูมักประพฤติปฏิบัติ และสิ่งที่ครูอาจารย์ ตระหนักว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมมากที่สุด การตอบสนองของครูอาจารย์ต่อสถานการณ์

จริยธรรมแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและการปฏิบัติของครูอาจารย์ที่ได้รับผลประโยชน์จากการศึกษา จริยธรรม ด้านวิชาชีพในโปรแกรมการเตรียมตัวเข้าสู่วิชาชีพ ของครูอาจารย์นั้นเป็นอย่างมาก

1.4 ผลการศึกษาระดับความเหมาะสมของขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2) ระหว่างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และ 3) หลังการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ระดับความเหมาะสมของขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแล้วจะส่งผลให้องค์กรเกิดการพัฒนาและสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในองค์กร และเมื่อบรรยากาศขององค์กรเอื้อต่อการปฏิบัติงานย่อมส่งผลต่อการพัฒนาในทุกมิติ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อหน้าที่ที่พึงยึดถือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดราฟท์ (Draft. 2001: 212-215) ที่ได้นำเสนอคุณธรรม 8 ประการ ที่นักบริหารควรมี ประกอบด้วย 1) การเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการองค์กร 2) การยอมรับและเห็นคุณค่าของลูกน้อง 3) กระจายอำนาจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา 4) สร้างความแข็งแกร่งให้องค์กรด้วยการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 5) แยกเรื่องงานออกจากเรื่องส่วนตัว 6) รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นก่อนการตัดสินใจ 7) สร้างความศรัทธาเชื่อมั่นโดยทำตัวให้นำศรัทธา นำเชื่อถือ 8) ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการศึกษาองค์ประกอบเพื่อนำมาสร้างรูปแบบในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
1. หลักคุณธรรม จริยธรรม	1. คุณธรรมจริยธรรม 2. จรรยาบรรณวิชาชีพ 3. มาตรฐานวิชาชีพ
2. หลักการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม	1. ด้านการยกย่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 2. ด้านดำเนินการจัดโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม 3. ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
3. กระบวนการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม	1. การพัฒนามาตรฐานอันเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้เกิดการยอมรับในสังคม 2. การยกย่องและให้รางวัลแก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประพฤติปฏิบัติตน ที่ดีงาม 3. จัดให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมสำหรับการกำหนดทิศทางของความ ประพฤติที่เหมาะสมกับวิชาชีพ
4. ขั้นตอนการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม	1. ขั้นตอนก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2. ระหว่างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 3. หลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

จากองค์ประกอบที่ได้จากการสรุปและประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาถึงความเหมาะสม ซึ่งร่างรูปแบบที่ได้สามารถนำเสนอได้ดังภาพต่อไปนี้

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมพบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ซึ่งรายละเอียดจากผลการศึกษาที่สามารถนำเสนอได้ ดังนี้ 1) ร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) องค์ประกอบของรูปแบบมีความ

เหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) การปรับประยุกต์ใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก รูปแบบที่ดีจะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะมีทิศทางและแนวทางในการดำเนินการได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ พัฒนาและสร้างรูปแบบของ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548: 92-93) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหาร คุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพทั้ง องค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ซึ่งใน การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูล เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่องการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเอง ของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ 2) ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบ การบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมา สร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ 3) ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยการนำรูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ 2 นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ 4) ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และ กรรมการสถานศึกษา และ 5) ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ และจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนของ สมุทร ชำนาญ (2546) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดย มุ่งศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสภาพสังคม โดยได้ แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อ กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย 2) ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการ บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็น แบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 3) ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นการพัฒนารูปแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยใช้เทคนิค

เดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ 4) ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปรับใช้

1. ควรมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปประพฤติปฏิบัติ
2. ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเน้นหนักและให้ความสำคัญในหัวข้อของคุณธรรมจริยธรรม โดยแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดว่ามีหลักคุณธรรมจริยธรรมอะไรบ้างก่อนที่จะนำเสนอเป็นกรอบในร่างรูปแบบ
3. ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้เข้าใจถึงแนวทางการพัฒนาวิชาชีพ
4. หลักคุณธรรมจริยธรรมที่ยกมาศึกษาควรจะต้องแสดงให้เห็นถึงแนวทางและวิธีการในการนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยให้ยึดหลักการทางศาสนา 3 ส่วน คือ 1) หลักปริยัติ คือ การศึกษาถึงหลักการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ 2) หลักปฏิบัติ คือ การนำหลักการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ได้ศึกษามาแล้วไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ และ 3) ปฏิเวธ คือ พิจารณาถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติถึงงานว่าผลเป็นเช่นไร
5. ควรเพิ่มเติมหลักคุณธรรมจริยธรรมในด้านของความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่เข้าไปด้วยเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติให้มีความถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของหลักคุณธรรมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพ
6. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน เพราะบุคลากรทางการศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือจะต้องคำนึงถึงมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมเป็นสำคัญ โดยให้ผู้บริหารศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางร่วมกัน
7. ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานั้นควรมีผลต่อการประเมินอันเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยการยึดหลักการด้านคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นองค์ประกอบการพิจารณา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

หากมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในครั้งต่อไป ผู้ศึกษาขอเสนอแนะการดำเนินการศึกษาในลักษณะนี้ต่อไปนี้

1. ควรมีการประเมินผลการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษา
2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาในสังคมยุคปัจจุบัน
3. ควรศึกษาหลักคุณธรรมที่จะเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษา